

CYLCH GORCHWYL A DULL GWEITHREDU

PANEL SGRIWTINI ADDYSG

RHAN 1 - CEFNDIR A CHYD-DESTUN

Craffu ar Addysg

Mae atebolrwydd addysg a chraffu'r gyfundrefn addysg ehangach gan Aelodau'n rôl holl bwysig ac mae'n ofynnol i'r Awdurdod Lleol a'i bartneriaid gydweithio'n effeithiol yn y cyswllt hwn. Yn dilyn newid yn y ffordd mae ysgolion yn gweithredu, a chyda rhagor o ddiwygio ar y gorwel¹, mae perygl y gallai olygu fod llai o eglurder a dealltwriaeth ynglŷn â phwy sy'n gyfrifol am beth, a phwy sydd â throsolwg o gyfundrefnau addysg lleol. Mae canllawiau diweddar gan Lywodraeth Cymru yn ffynhonnell newydd y gellir cyfeirio atynt. Mae'r Canllawiau Gwella Ysgolion: Fframwaith Gwerthuso, Gwella ac Atebolrwydd² yn amlinellu'r hyn mae'r Llywodraeth yn ei ddisgwyl gan yr holl randdeiliaid wrth gyfrannu at wella ysgolion mewn ffordd gynaliadwy.

Mae'n amserol, felly, ailystyried y cwestiwn o beth yw rôl Aelodau Etholedig yn y system hon. Mae angen trosolwg ac arweinyddiaeth leol eglur a strwythuredig er mwyn sicrhau fod rhwystrau a gwrthbwysau'n bodoli tu allan i systemau llywodraethu'r ysgolion eu hunain mewn perthynas â sut mae'r system addysg yn gyffredinol yn gweithredu ar lefel Sirol. Mae gan y Panel Sgriwtini Addysg gyfraniad pwysig i'w wneud yn y cyswllt hwn. Mae sicrhau fod addysg yn cael ei graffu'n ystyrlon a chadarn yn elfen allweddol o rôl arweinyddiaeth Aelodau Sgriwtini. Dylai craffu effeithiol ychwanegu gwerth, sicrhau gwelliannau a chynyddu atebolrwydd a thryloywder.

Mae craffu ar addysg yn ymwneud â dal yr Aelod Portffolio a darparwyr gwasanaethau addysg i gyfrif, ac ar lefel strategol mae'n golygu:

- Edrych / craffu ar sut mae'r cydrannau'n gweithio gyda'i gilydd e.e. sut mae partneriaid lleol yn cydlynw gweithgareddau
- Bod yr holl ymdrechion yn cael effaith gadarnhaol ar ganlyniadau dysgwyr.

Mae sgriwtini addysg yn llawer iawn mwy nag ychwanegu gwerth at benderfyniadau'r Pwyllgor Gwaith yn unig. Mae'n ymwneud â sicrhau fod proses sgriwtini briodol yn rhan o'r gwaith o gynllunio, gweithredu a dilyn i fyny penderfyniadau allweddol sy'n cael effaith ar drethdalwyr a chymunedau lleol. Fel y cyfryw, gall Sgriwtini effeithiol:

- Herio'n effeithiol
- Dal y rhai sy'n gwneud penderfyniadau i gyfrif; a
- Cynorthwyo'r Pwyllgor Gwaith i wneud penderfyniadau cadarn ar gyfer cenedlaethau'r dyfodol.

¹ Mae Deddf Anghenion Dysgu Ychwanegol a'r Tribiwnlys Addysg (Cymru) 2018 yn creu fframwaith deddfwriaethol er mwyn gwella'r ddarpariaeth dysgu ychwanegol o safbwynt cynllunio a darparu;

Mae Deddf Cwricwlwm ac Asesu (Cymru) 2021 - yn sefydlu'r Cwricwlwm i Gymru mewn cyfraith.

² Canllawiau Gwella Ysgolion: Fframwaith Gwerthuso, Gwella ac Atebolrwydd. Llywodraeth Cymru, Ionawr 2021

Ein Trefniadau Lleol

Mae craffu ar ysgolion wedi esblygu a datblygu ers sefydlu'r Panel Adolygu Cynnydd Ysgolion yn 2012³. Hyd at 2022 roedd rôl y Panel yn canolbwyntio ar wella perfformiad yr holl ysgolion trwy herio perfformiad pob ysgol yn gadarn; annog ysgolion i rannu arfer dda ymysg ei gilydd, gan ystyried gwersi a ddysgwyd a phrofiad ysgolion unigol; gwella gwybodaeth Aelodau lleol am yrwyr perfformiad allweddol a'r heriau sy'n wynebu ysgolion ar Ynys Môn; gan dystiolaethu fod Aelodau Etholedig yn monitro perfformiad ysgolion.

Bu'r gwaith craffu a gyflawnwyd gan y Panel Adolygu Cynnydd Ysgolion blaenorol yn ystod y ddegawd ddiwethaf yn ddatblygiad cadarnhaol, a chafodd effaith ar berfformiad ysgolion trwy:

- Ddatblygu model o ganolbwyntio ar grŵp llai
- Aelodau'n datblygu lefel o arbenigedd
- Annog presenoldeb da a gwaith tîm.

Mae ein Siarter Sgriwtini Addysg Lleol (yn **Atodiad 1**) yn darparu crynodeb cynhwysfawr sy'n dwyn ynghyd ymrwymiad y Cyngor a gwerthoedd sy'n sail i graffu ar faterion o bwysigrwydd strategol i'r Awdurdod Lleol gan Aelodau Etholedig.

RHAN II - CYFRIFOLDEBAU A CHWMPAS Y PANEL

CYFRIFOLDEBAU

Datblygu sgriwtini addysg gan Aelodau yw'r cam naturiol nesaf ac mae'n sicrhau cwmpas ehangach i'w waith, gyda'r manteision allweddol a ganlyn:

- Datblygu model o weithio ym maes Addysg sy'n canolbwyntio ar grŵp llai er mwyn cynyddu ymwneud Aelodau, datblygu lefel o arbenigedd pynciol ac annog presenoldeb da a gwaith tîm
- Cryfhau ymhellach gallu Aelodau i herio ansawdd ac effaith y gwasanaethau a ddarperir i ysgolion
- Fforwm i drafod gwybodaeth ynglŷn â risgiau Gwasanaeth fel sail i lywio blaen raglen waith y Pwyllgor Sgriwtini Partneriaeth ac Adfywio
- Fforwm i ddatblygu grŵp o Aelodau sydd ag arbenigedd a pherchnogaeth er mwyn arwain trafodaethau ynglŷn â materion Addysg yn y Pwyllgor Sgriwtini Partneriaeth ac Adfywio.

Yr hyn mae Estyn yn disgwyl ei weld o ran arweinyddiaeth wleidyddol a chraffu

Mae gan Aelodau Etholedig wybodaeth gynhwysfawr a dealltwriaeth o'r ddarpariaeth addysg er mwyn caniatáu iddynt gyflawni eu cyfrifoldebau'n effeithiol:

1. **Safonau - herio perfformiad er mwyn codi safonau yn gysylltiedig â chanlyniadau**
2. **Ansawdd ac effeithiolrwydd - dealltwriaeth o ehangder ac ansawdd y ddarpariaeth addysg**
3. **Arweinyddiaeth - dealltwriaeth o effeithiolrwydd arweinyddiaeth addysg ar bob lefel yn y Sir.**

³ Sefydlwyd y Panel Adolygu Cynnydd Ysgolion ym mis Tachwedd 2012 gan y Pwyllgor Sgriwtini Addysg a Hamdden blaenorol. Roedd yn deillio o argymhellion gan Estyn ar y pryd ynglŷn ag ansawdd gwasanaethau addysg ar gyfer plant a phobl ifanc ar Ynys Môn.

CWMPAS

Pwnc	Ffocws y rhaglen waith	Amserlen
Craffu effeithiol	Cynefino aelodau'r Panel - ar ffurf gweithdy. Nod: Ymgysfardd Aelodau â'r cwmpas a chylch gorchwyl diwygiedig	24 Mehefin 2025
Sgiliau	Sgiliau - darparu hyfforddiant a chyfluoedd datblygu er mwyn sicrhau eglurder o ran y rôl a gwybodaeth bynciol er mwyn caniatáu craffu effeithiol e.e. Estyn, arweinwyr meysydd gwasanaeth.	Darparu trwy gydol y flwyddyn ddinesig gan sicrhau aliniad â gwaith craffu'r Panel
Hunanwerthuso	Hunanwerthuso - Aelodau'n beirniadu eu perfformiad eu hunain er mwyn caniatáu iddynt adolygu, myfyrio a dysgu. Amcanion: i. Pwyso a Mesur ii. Adolygu, arfarnu a myfyrio iii. Sefydlu sylfaen ar gyfer y cynnod nesaf iv. Cadarnhau perchnogaeth Aelodau.	Blynyddol - i'w benderfynu gan aelodau'r Panel
Thema 1: Pontio	Pontio Effeithiol - parodrwydd i ddysgu - Gwella dealltwriaeth aelodau o bwysigrwydd pontio dysgwyr yn effeithiol - Nodi sut mae ysgolion yn cael eu cefnogi er mwyn sicrhau pontio effeithiol	Cyflwyno'r thema mewn cyfarfod o'r Panel → 24 Mehefin 2025 Gwaith maes mewn 3 ysgol → Medi 2025 Hunanwerthuso / myfyrio mewn cyfarfod Panel → 24 Medi 2025
Thema 2: Presenoldeb	Presenoldeb Da mewn Ysgolion - Codi ymwybyddiaeth o'r strategaeth "gwella presenoldeb ysgol" - Pa mor effeithiol yw'r gefnogaeth a roddi i ysgolion er mwyn eu cynorthwyo i gynyddu presenoldeb	Cyflwyno'r thema mewn cyfarfod o'r Panel → 24 Medi 2025 Gwaith maes mewn 3 ysgol → manylion i'w cadarnhau Hunanwerthuso / myfyrio mewn cyfarfod Panel → 17 Rhagfyr 2025
Thema 3: Cwricwlwm i Gymru	Deddf Cwricwlwm ac Asesu (Cymru) 2021 - Cwricwlwm i Gymru → addysg gyrfaoedd a phrofiadau sy'n gysylltiedig â byd gwaith	Cyflwyno'r thema mewn cyfarfod o'r Panel → 17 Rhagfyr 2025

Pwnc	Ffocws y rhaglen waith	Amserlen
	- Gwella dealltwriaeth aelodau o Addysg Gyrfaoedd a Phrofiadau sy'n Gysylltiedig â Byd Gwaith yn y Cwricwlwm i Gymru - Adolygu pa mor effeithiol yw'r gefnogaeth a roddir i ysgolion er mwyn datblygu addysg gyrfaoedd a phrofiadau sy'n gysylltiedig â byd gwaith o fewn y cwricwlwm a pha gyfleoedd sydd ar gael i ddysgwyr?	Gwaith maes mewn 3 ysgol → manylion i'w cadarnhau Hunanwerthuso / myfyrio mewn cyfarfod Panel → 19 Mawrth 2026
Thema 4: Hunanwella mewn Ysgolion	Taith hunanwella ysgolion - - Gwella dealltwriaeth aelodau o ysgolion sy'n hunanwella, a pha gam o'u taith hunanwella mae ysgolion Ynys Môn wedi'i gyrraedd - Ystyried pa mor effeithiol mae'r Gwasanaeth Dysgu'n cefnogi ysgolion er mwyn bod yn ysgolion sy'n hunanwella.	Cyflwyno'r thema mewn cyfarfod o'r Panel → 19 Mawrth 2026 Gwaith maes mewn 3 ysgol → manylion i'w cadarnhau Hunanwerthuso / myfyrio mewn cyfarfod Panel → Mehefin 2026
Thema 5: Yr Iaith Gymraeg	Y Gymraeg mewn Addysg (ffocws 10 mlynedd) - Craffu / monitro'r gwaith o gyflawni Cynllun Strategol y Gymraeg mewn Addysg ar gyfer Ynys Môn - Monitro perfformiad lleol yn erbyn dangosyddion perfformiad cenedlaethol yn flynyddol	Cyflwyno'r thema mewn cyfarfod o'r Panel → Mehefin 2026 Gwaith maes mewn 3 ysgol → manylion i'w cadarnhau Hunanwerthuso / myfyrio mewn cyfarfod Panel → Medi 2026
Thema 6: Cynhwysiant	Gwella dealltwriaeth Aelodau o "gynhwysiant mewn ysgolion" Ystyried pa mor effeithiol yw'r gefnogaeth i ysgolion yn y maes gwasanaeth Cynhwysiant	Cyflwyno'r thema mewn cyfarfod o'r Panel → Medi 2026 Gwaith maes mewn 3 ysgol → manylion i'w cadarnhau Hunanwerthuso / myfyrio mewn

Pwnc	Ffocws y rhaglen waith	Amserlen
		cyfarfod Panel → Rhagfyr 2026
Thema 7: Effaith Tlodi	Lleihau effaith tlodi ar gyflawniad - - Codi ymwybyddiaeth Aelodau o'r disgwyliad ar ysgolion i ystyried sut maen nhw'n lleihau effaith tlodi ar ddysgwyr - Ystyried pa mor effeithiol mae ysgolion yn lleihau'r effaith hwn, a'r cymorth a roddir iddynt i'w cynorthwyo i gyflawni hyn.	Cyflwyno'r thema mewn cyfarfod o'r Panel → Rhagfyr 2026 Gwaith maes mewn 3 ysgol → manylion i'w cadarnhau Hunanwerthuso / myfyrio mewn cyfarfod Panel → Mawrth 2027
Thema 8: NEET	Pobl Ifanc nad ydynt mewn Addysg, Gwaith na Hyfforddiant (NEET) - Gwella dealltwriaeth aelodau o NEET - Ystyried effeithiolrwydd cefnogaeth yr Awdurdod Lleol a chefnogaeth ysgolion	Cyflwyno'r thema mewn cyfarfod o'r Panel → Mawrth 2027 Gwaith maes mewn 3 ysgol → manylion i'w cadarnhau Hunanwerthuso / myfyrio mewn cyfarfod Panel → yn dilyn yr etholiadau awdurdod lleol yn 2027
Llais y Dysgwr:	Mae pob maes ffocws yn sicrhau fod Aelodau'n ystyried profiad y dysgwr trwy lais y dysgwr. Mae hyn yn rhan annatod o'r ddarpariaeth addysg ar Ynys Môn ac mae'n llinyn arian sy'n rhedeg drwy waith y Panel.	I'w gadarnhau - trafodaeth ag aelodau'r Panel

RHAN III - TREFNIADAU LLYWODRAETHU

1. Llywodraethiant / Aelodaeth y Panel

- Sefydlwyd y panelau sgrwtini er mwyn cyflawni ffrydiau gwaith ar ran y rhiant bwyllgorau sgrwtini ac maent, fel y cyfryw, yn weithgorau nad oes ganddynt rym i wneud penderfyniadau
- Bydd aelodaeth o'r Panel yn amodol ar egwyddorion a rheolau cydbwysedd gwleidyddol⁴.

Bydd aelodaeth graidd y Panel yn cynnwys:

⁴ Mae Deddf Llywodraeth Leol a Thai 1989 yn nodi'r prif egwyddorion sy'n rheoli balans gwleidyddol mewn awdurdodau lleol

- i. **Aelodau etholedig** - 4 Aelod Etholedig o'r ddau bwyllgor sgrwtini, yn seiliedig ar fformiwla balans gwleidyddol y Cyngor
- ii. **Aelod Portffolio ar gyfer Addysg** - fel sylwedydd ac ni fydd ganddo bleidlais
- iii. **Swyddogion** - Cyfarwyddwr Addysg, Sgiliau a Phobl Ifanc, Rheolwr Sgrwtini.

Bydd gwaith y Panel yn gofyn am bresenoldeb Aelodau Etholedig eraill o bryd i'w gilydd (e.e. aelodau'r Pwyllgor Gwaith) a / neu swyddogion o feysydd gwasanaeth eraill.

2. Amlder Cyfarfodydd a Chworwm

- **Amlder cyfarfodydd** - sefydlwyd y panel fel panel sefydlog er mwyn sicrhau atebolrwydd, trosolwg a chraffu ar y gyfundrefn addysg ar Ynys Môn, fel y mae'r tabl uchod yn ei grynhoi. Bydd y panel felly'n cyfarfod yn unol â'r amserlen ar gyfer cyflwyno adroddiadau cynnydd ar sgrwtini addysg i'r Pwyllgor Sgrwtini Partneriaeth ac Adfywio fel a ganlyn:
 - i. 4 cyfarfod hybrid o'r Panel yn ystod pob blwyddyn ddinesig - Mehefin, Medi, Rhagfyr a Mawrth
 - ii. Gwaith maes thematig gan grwpiau bach mewn ysgolion rhwng bob cyfarfod o'r Panel er mwyn craffu a monitro'r effaith ar ddysgwyr. Gwaith maes i ganolbwyntio ar themâu blaenoriaeth allweddol sy'n cyd-fynd â Chynllun y Cyngor 2023/2028
- **Cworwm** - ni fydd hyn yn berthnasol i'r panel.

3. Cofnodi Cyfarfodydd a Threfniadau Adrodd

- Bydd y panel yn cael ei gynnal ar ffurf cyfarfod busnes. Bydd yr Uned Sgrwtini yn casglu a dosbarthu unrhyw bapurau er mwyn paratoi ar gyfer pob cyfarfod a byddant hefyd yn darparu rhestr o bwyntiau gweithredu yn dilyn pob cyfarfod.
- **Trefniadau adrodd** - bydd aelodau'r panel yn adrodd yn rheolaidd i'r Pwyllgor Sgrwtini Partneriaeth ac Adfywio.

[10/07/2025, 21/08/2025 a 26/08/2025]